

Ж.Ш. Мейланова, С.А. Шахмарданов

**3 – классда
«Лезги чал» учебный пособие патал
методикадин меслятар**

Махачкъала 2019

Ж.Ш. Мейланова, С.А. Шахмарданов

**3 – классда «Лезги чал» учебный пособие патал
методикадин меслятар (учебный пособие «Лезги ч1ал»,
Ж.Ш. Мейланова, С.А. Шахмарданов, Б.Бегов, А.Н. Юзбеков,
А.А. Тагыров, М. «Просвещение» 2018г.)**

Сифте гаф

Сифтегъан классра к1елунин вилик акъвазнавай умуми везифайрилай алава яз, грамматикадин ва дуъз кхьинин везифаярни акъвазнава.

Сифтегъан классра к1елзавай аялри тайин тир сергъятра грамматикадиз талукъ чирвилер, алакъунар ва вердишвилер къачузва.

Сифтегъан школада грамматикадинни дуъз кхьинин курсуник дидед ч1алан дидбин лап асант ва важибу месэлайр ква. Ибур аялривай чпин фикирар лугъуз хъун патал ва ч1ехи классра грамматикадинни дуъз кхьинин систематический курс к1елиз хъун патал герек я.

Сифтегъан классра аялар сесерин жигъетдай гафунин къуруулушдихъ, гафар слогриз ва сесериз пай хъунихъ, метлеблу бязи ч1алан паярихъ ва абурун кар алай формайрихъ, предложенидин лап простой жуърейрихъни предложенидин членрихъ ва дуъз кхьинин бязи къайдайрихъ галаз таниш жезва.

Алай девирдин школада кыле физвай дегишилери к1елзавай аялар дат1ана вилик тухунин месэла кылиниди яз тайинарзава ва са гъи дережада ят1ани аялрин, муаллимдин, школадин азадвал фикирда къазва. Им абуруз чпиз хъсан акур учебный план, программа, учебникар, методический пособияр, чирвилер гунин къайдаяр ва рекъер хжядай мумкинвилер гун лагъай гаф я.

3 – классда к1валахзавай муаллимдин зегъмет къезиларун патал, адаз куьмек гун патал, за, куь гъиле авай пособидин авторди, 3 – класс патал лезги ч1алай гъазурун тарсар түйк1уърнава.

Пособидин мурад-метлеб муаллим гъар са тарсунин чирвал хкаждай макъсаддин гъавурда тун, хусуси к1валах менфятлуди, нетижалуди авун, к1елзавай аялрин фикир лезги ч1алал рик1 хъунал желб авун я.

И пособие «1- 4 классар патал лезги ч1алай программа» фикирда къуна ва адал бинеламиш хъана, 3-классдин «Лезги ч1ал» учебный пособидин къуруулуш вилив хвена, ФГОС-рин истемишунал амал авуна, түйк1уър хъанва.

Пособида 68 гъазурун тарс ганва. Абурукай 9 тарс ч1ал гегъеншарунин к1валахдиз, 7 тарс диктантар тухун патал чара авунва.

Карточкайрай тухудай к1валах, жуъреба-жуъре разборар т1алабда муаллимди вичин хушуналди гъазурун ва тухун.

Гъар са тарсуна аллатай материал тикрарун рик1елай алудна виже къведач. Идалайни гъейри, гъар са ц1ийи малумат къвевзай материал чирун патал гъазурвал тирдини рик1ел хъун лазим я.

Михъи кхъинриз кылдин сятер чара авун герек туш.

Лугъун лазим я хъи, пособидикай жегъил муаллимриз еке күмек жеда.

ЛЕЗГИ Ч1АЛАН СИСТЕМАДИН КУРС

III класс

2 - классда к1елай материал тикрарун

Гаф, текст ва предложение рахунрин улчмеяр я. Зат1ар, зат1арин лишанар ва гъерекатар къалурдай гафар.

Сесер ва гъарфар. Ачух ва ачух тушир сесер. Къуша сесер къвевзай гафар. Лабиал сесер, абур сивяй дуъз акъудун.

Гаф. Гафунин туть1уър хъун.

Мукъва гафар. Гафунин туть1уър хъун. Диб ва эхир, дувул, суффикс, префикс. Гафунай дувул, префикс ва эхир чара авунин регъят душушар (гуъзетунар). Са дувулдин гафар жагъуриз алакъун. Суффиксринни префиксрин күмекдалди ц1ийи гафар туть1уърун.

Ч1алан паяр.

Существительнидикай, прилагательнидикай, глаголдикай умуми малуматар.

Существительное.

Существительнидин мана-метлеб. Существительнидин суалар ва предложенида адан везифаяр. Хас ва умуми существительнияр. Хас т1варарин кыле ч1ехи гъарф. Существительнидин теквилин ва гзафвилин къадар. Существительныйр къадарриз дегиш хъун. Существительнидин падежар. Существительныйр дибдин падежриз дегиш хъун. Мукъва ва акси

(сионимар ва антонимар) метлебар авай существительнияр ч1ала ишлемишун.

Прилагательное.

Прилагательнидикай мана-метлеб. Прилагательнидин суалар ва предложенида адан везифаяр. Мукъва ва акси метлебар авай прилагательнияр (сионимар ва антонимар) ч1ала ишлемишун. Прилагательнийрин теквилин ва гзафвилин къадар. Прилагательнияр къадарриз дегиши хъун. Прилагательнияр дибдин падежриз дегиши хъун.

Глагол.

Глаголдин мана-метлеб ва адаз къведай суалар. Предложенида глаголдин везифаяр. Глаголдин мураддин форма. Глаголдин инкарвилин форма (умуми малуматар). Глаголдин вахтар. Гилан вахт. Алатай вахт. Къvezvay вахт. Глаголрин вахтарин эхирар дуъз кхъин.

Предложение. Алакъалу ибара.

Мана-метлебдиз килигна простой предложенияр жуъреяр: хабардин, суалдин ва буйругъдин. Эвер гунин предложение. И жуърейрин предложенияр туък1уърун. Предложенийрин эхирда эцигдай пунктуациядин лишанар.

Предложенидин къилин членар: подлежащее ва сказуемое.

Предложенидин къвед лагъай дережадин членар (чеб-чпивай чара тавуна).

Предложенида гафарин арада алакъа.

Гегъенш ва гегъенш тушир предложенияр.

Простой ва сложный предложенияр.

Предложенидин эхирда пунктуациядин лишанар.

Алакъалу ибара (гафарин жуътер). Алакъалу ибараада къилин ва табий гафар.

Суалрин куьмекдалди алакъалу ибараада ва предложенида гафарин арада алакъа.

Михъи кхъинар.

Ч1ехи ва гъвеч1и гъарфар кылди-кылди ва галк1урна кхын давамарун.
Гафар ва предложенияр гъил алуд тавуна, фад-фад кхынал эляч1ун.

НЕТИЖАЯР

Хусуси (личностдин) нетижаяр.

1. Жув Россиядин гражданин тирди аннамишунин бинеяр арадал гъун, жуван Ватандал, Дагъустандал, Россиядин халкъдал ва Дагъустандинни Россиядин тариҳдал дамах авунин гъиссер, жув гъи миллетдикай ят1а аннамишунин гъиссер кутун. Россиядин гзаф миллетрин векилрикай ибарат обществодин ивирап (реликвия) арадал гъун, инсанпересвилин ва демократвилин ивирихъ ялунин гъалар арадал атун.

2. К1елзавай касди яшайишдин жигъетдай къугъазвай роль къабулун ва аннамишун, к1елуниз майилвал авунин шарт1ар яратмишун ва гъар са кас патал к1елунихъ метлеб хъун таъминарун.

3. Гъар са аялдиз кылди вичи кар кыле тухунин мумкинвилер гун ва абуру ахлакъдин къанунрин патахъай чирвилерин бинедаллаз чпин гъерекатрин патахъай хиве гъатзавай жавабдарвал аннамишунин дережа хкажун.

4. Эдеблувилин, масадбуурув къени ниятар аваз эгеч1унин, масадан дердидикай хабар къунин, абурун гъавурда гъатунин гъиссер деринарун. Ислягъвал к1анивилел, сабурлувилел, хъсан майилвилер хъunal бинелу яз масадбурухъ галаз къени рафтарвал авунин важиблувал гъиссун.

5. Эстетикадин игътияжар, ивирап (руъгъдин девлет) ва гъиссер арадал гъун.

6. Яшайишдин жуъреба-жуъре шарт1ара ч1ехибурухъ ва таяр-тушерихъ галаз санал к1валахиз алакъунин, чурыукрик кыл кутун тавунин ва гъужет алай шарт1арай дуъзгуындаказ экъеч1дай рекъер жагъуриз алакъунин ерияр кутун.

1. Вилик эцигнавай везифадал ва ам кылиз акъудунин шартарал аласлу яз, чирвилер къачунин гъерекатар планламишиз, абуран гульчывал тухуз ва абуруз къимет гуз, нетижа къазанмишунин виридалайни менфятлу къайдаяр тайинариз алакъун.

2. Чирвилер къачунин кІвалахдин мурадар ва везифаяр къабулиз ва хузы, и кІвалах кылиз акъудунин такъатар жагъуриз алакъун.

3. Яратмишунрин ва цийивилер жагъурунин жуъредин месэлэяр гъялунин кІвалахдик экечлиз, абур гъялунин къайдаяр чириз алакъун.

4. Чирвилер къачунин кІвалахда агалкъун хуунин - агалкъун тахъунин себебрин гъавурда гъатиз, гъатта агалкъун тахъай шартарани дуъзгүн гъерекатар кыле тухуз алакъун.

5. Чирвилер къачунин кІвалах кыле фидайла, жува-жувал гульчывал авунин сифтегъан жуърейрай кыил акъудун.

6. Чирвилер гунин ва практикадин месэлэяр гъялун патал лишанрин кІалубар арадал гъиз ва ишлемишиз алакъун.

7. Алакъа хуунин (коммуникативный) ва чирвилер къачунин везифайрал аласлу яз, талукъ делилар жагъурунин (справочный чешмейрай, ачух учебный информациядин майданда, интернетдай), кІватIунин, гъялунин, анализ гунин, агакъарунин ва баянар гунин жуъреба-жуъре къайдаяр ишлемишуун.

8. Вилик эцигзавай мурадрал ва везифайрал аласлу яз жуъреба-жуъре стилрин ва жанрайрин текстер, абурун мана къатIунна, кІелунин вердишвилер къачун.

9. Агъадихъ галай манадин (логикадин) гъерекатар кыле тухуз чирун:

* гекъигун;

* анализ;

* синтез;

* сад хътин, себединни нетижадин алакъаяр тайинарун;

* лугъуз кІанзавай фикирар кІалубда тун;

* малум тир манайрин жергедик кутун.

10. Жувахъ галаз сувьбетзавай касдихъ яб акализ ва адахъ галаз рахаз, гъа са месэладай жуъреба-жуъре фикир аваз хъун мумкин тирди ва гъар садахъ вичин фикир жедай ихтияр авайди гъисаба къаз гъазур яз хъун. Жуван фикир ачухариз, ам делилламишиз ва вакъиайриз къимет гуз алакъун. Алакъада хъунин ва чирвилер къачунин месэлаяр гъялун патал, чалан такъатар яз, диалогдикай ва монологдикай активдаказ менфят къачуз алакъун.

11. Саналди тир кІвалахдин умуми мурад ва ам кылиз акъудунин рекъер тайинарун; везифаяр ва ролар паюнин патахъай меслятдал къvez, сада садал гүзчивал ийиз, жува жув тухузвай тегъердиз дуъзгүн къимет гуз алакъун.

12. Терефрин мукъвавилин гъиссер ва санал кІвалахунин интересар фикирда къуна, чуъруъкар дуъздаказ арадай акъудиз гъазур яз хъун.

13. Объектрин ва я тайин гъерекатрин арада авай важиблу алакъаяр ва рафтарвилер къалурздавай, предметрин арада авай асул метлебар чиун.

Гүзлемишзавай предметдин нетижаяр.

III класс күтаягъзвай аялприз чир хъун лазим я:

- гафунин паяр: эхир, суффикс, префикс, дуб;
- ч1алан паяр: существительное, прилагательное, числительное, т1варц1иевезар, глагол;
- предложенидин членар: кылини (подлежащее ва сказуемое) ва къвед лагъай дережадин.

Аялрилай алакъун лазим я:

- гуърчег хат1аралди чин къачуна ва диктовкадалди (40-50 гаф) к1елай орфограммаяр квай текст савадлудаказ кхъиз;
- фонетикадиз талукъ разбор ийиз: гафар слогиз пайиз, ачух ва ачух тушир сесер жагъурна, ударение къvezvай слогар тайинариз, гафуна сесерин ва гъарфарин къадар тайинариз;
- туък1уър хъуниз килигна гафар (**дувул, суффикс, префикс, эхир чара ийиз**) разбор ийиз;
- ч1алан паяр чара ийиз ва абурун грамматикадиз талукъ лишанар (къадар, падеж, вахт) тайинариз;

- предложенида гафарин арада алакъаяр тайинариз ва алакъалу ибарайр (гафарин жуытер) чара ийиз;
- предложение членриз (кыилин ва къвед лагъай дережадин членар жагъурун, суалдин күмекдалди абурун алакъаяр тайинарун) разбор ийиз;
- вирида санал түк1уърнавай пландай 50-60 гаф авай текстинай изложение ва сочинение кхьиз.

Тематикадин планирование

(68 сят. Гъафтеда 2 сят)

Тематикадин планирование	Аялрин к1валахдин характеристика
2 - классда к1елай материал тикрарун (7 сят)	
Вилик ва къулухъ жергедин ачух сесер. Гафара ачух сесерин дудзгуънвал. Гафара сесер дегиш хъун. Гафарин дубрасесер ачух сесер дудз кхъин.	Сесерикайни гъарфарикий, слогрикай к1елайбур тикрарун. Гафара сесеринни гъарфарин къадар тайинарун. Гафар слогриз паюн. Къуша сесер къvezvay гафар ва лабиал сесер дудз лугъун ва кхъин.
Сочинение	Муаллимди гайи темадай гъикая кхъин.
Диктант	Къачур чирвилер ахтармишун ва къимет гун.
Гаф. Гафунин түк1уър хъун (10 сят)	
Гафунин түк1уър хъун. Гафунин дубрасесер. Гафуна суффиксдин кульмекдалди ц1ийи гафар тульурун. Гафарин маналу паяр дудз кхъин. Са дувулдин гафар жагъурун. Гафарин маналу паяр	Мукъва гафар жагъурун. Гафара гафунин дубрасесер. Гафуна суффиксдин маналу метлебдин гъавурда тун. Гафара суффикс ва приставка чара авун. Суффиксдин ва префиксдин кульмекдалди ц1ийи гафар арадал гъун. Са дувулдин гафар жагъурун. Гаф дегиш хъайила, суффиксда авай ачух

тиктарун.	сес дегиши жедай душуышрин гъавурда тун.
Сочинение	Түк1уър хъуниз килигна гафар разбор авун.
Ахтармишунин диктант	Экскурсиядин материалрай сочинение кхъиз чирун. Къачур чирвилер ахтармишун ва къимет гун.

Ч1алан паяр (1 сят)

Существительнидикай, прилагательнидикай, глаголдикай, умуми малуматар.	К1елай ч1алан паяр тайинариз чир хъун. Гафар ч1алан (существительное, прилагательное, глагол) паяриз паюн (классифицировать авун). К1елай ч1алан паярай мисалар гъун.
--	---

Существительное (12 сят)

Существительнидин мана-метлеб.	Существительнияр мулькуй ч1алан паярин
Существительнидин суалар ва	араада чир хъун. Существительнидин предложенида адан везифаяр. Хас
т1ваар.	лексикадин мана-метлеб тайинарун.
Умуми т1ваар.	Хас ва умуми существительнияр чир хъун,
Существительнияр къадарриз	хас существительниийрин мана-метлеб
дегиши хъун. Гзафвилин къадарда	тайинарун. Хас существительнияр ч1ехи
эхирдиз	гъарфундай кхъин. Существительниийрин
-ар къведай существительнияр.	къадар тайинарун. Существительнияр
Гзафвилин къадарда эхирдиз -	къадарриз дегиши хъун.
еркъведай существительнияр.	Существительнияр морфологиядин рекъяй
Существительниийрин къадарар	разбор авун.
арадал къведайла, сесер дегиши	Текстинихъ галаз к1валахун: текстинин
хъун. Гзафвилин къадарда	тема, килин мана ва жуъре тайинарун,
существительниийрин эхирдиз	пландихъ галаз къадайвал текстинин паяр
-яр къведай дульшушар.	чара авун, четин гафар кхъин, текст рик1ел

Существительният тикрарун.	аламукъдайвал кхын.
Текстинин винел к1валах тухун	Муаллимди к1елай текстинай план түк1уьрун. Текстинин мана галай-
Чирдай изложение	галайвал ачухарна агакъарун ва кхын.
Ахтармишунин диктант.	Текст лугъуз кхыз тун ва кхъейди ахтармишун.

Прилагательное (8 сяят).

Прилагательнидикай мана- метлеб. Прилагательнидин суалар ва предложенида адан везифаяр. Прилагательнийрин теквилин ва гзафвилин къадар. Прилагательният арадиз атун. Прилагательнийрин эхирар дульз кхын. Прилагательнийрин гзафвилин къадарда у хвена кхын. Прилагательният тикрарун.	Прилагательният амай ч1алан паярин арада чир хъун. Прилагательнидин лекси- кадин мана-метлеб тайинарун. Предложенида прилагательнийрин везифа тайинарун. Прилагательнийриз мукъва ва акси (сионимар ва антонимар) жагъурун ва ч1ала абур ишлемишун. Прилагательнийрин къадар тайинарун ва прилагательният къадарриз дегишарун. Текстинай прилагательният жагъурун ва абурин къадар тайинарун. Прилагательният дидин падежриз дегишарун. Прилагательнийрин падеж тайинарун ва абур дульз кхын. Прилагательният морфологиядин рекъий разбор авун.
Сочинение	Илимдин стилда са набататдикай текст түк1уьрун, анай прилагательният жагъурун.
Ахтармишунин диктант.	Муаллимдин куьмек галаз ганвай темадай сувьбет түк1уьрун. Текст лугъуз кхыз тун ва кхъейди

	ахтармишун.
Глагол (10 сят)	
Глаголдин мана-метлеб ва ада兹 къведай суалар. Предложенида глаголдин везифаяр. Глаголдин вахтар. Гилан вахт. Глаголдин алатай вахт. Глаголдин къвемай вахт. Глаголдин вахтарин эхирар дуъз кхьин. Глаголдикай к1елайбур тикрарун.	Глагол амай ч1алан паярин арада чир хъун. Глаголдин лексикадин мана-метлеб тайинарун. Глаголдин суалриз дуъз жавабар гун. Предложенида глаголдин везифаяр чир хъун. Глаголдин вахтар чир хъун. Глаголрикай вахтарин формаяр арадал гъун. Глаголар вахтариз дегишарун. Глаголрин вахтар тайинарун. Глаголрин вахтарин эхирар дуъз кхьин. Глагол морфологиядин рекъяй разбор авун.
Чирдай изложение	Къачур чирвилер ахтармишун.
Ахтармишунин диктант.	Муаллимди к1елай текстинай план түк1урун. Текстинин мана галай-галайвал ачухарна агакъарун ва кхьин. Текст лугъуз кхьиз тун ва кхъейди ахтармишун.
Предложение. Алакъалу ибара (14 сят)	
Ибара. Алакъалу ибарайр. Предложение.	Предложение гафарин к1ват1алрикай чара авун. Мана-метлебдиз килигна
Предложениийрин жуъреяр. Предложениийрин	предложениийрин жуърейрин (терминар
Хабардин предложение. Суалдин галализ) винел гузетунар, текстинай абу	
предложение. Эвер гунин ва жагъурун ва и жуърейрин предложенияр	
буйругъдин предложенияр. түк1урун. Предложенийрин эхирда	
Предложенида гафарин арада пунктуациядин лишанар дуъз эцигун.	
членвилин алакъа. Предложенидин кыилин членар (диг)	
Предложенидин кыилин членар. жагъурун. Грамматикадин дидикай	

Сказуемое. Подлежащее. Къвед лагъай дережадин членар.	Ц1арап ч1угун. Предложенидин кылин вакъвед лагъай дережадин членар къат1униз хъун ва чара авун.
Сочинение	
Чирдай изложение	Предложенида гафарин арада алакъаяр
Шикилдай сочинение кхъизчирун	тайинарун. Гегъенш тушир предложенияр къвед лагъай дережадин членар кваз гегъеншарун. Гегъенш ва гегъенш тушир предложенияр түк1уьрун. Текстинай гегъенш ва гегъенш тушир предложенияр чара авун.
Ахтармишунин диктант.	Простой ва сложный предложенияр къат1уз хъун. Сложный предложенида пунктуациядин лишанрин гъавурда тун. Къве простой предложенидикай са сложный предложение түк1уьрун.
	Предложение ва гафарин ибара къат1униз хъун. Предложенида гафарин ибара яр чара авун. Ибара да суалрин күмекдалди кылин ва табий гафар тайинарун.
	Муаллимдин күмек галаз ганвай темадай сүгъбет түк1уьрун.
	Муаллимди к1елай текстинай план түк1уьрун. Текстинин мана галай-галайвал ачухарна агакъарун ва кхын.
	Шикилдай сочинение кхъиз чирун.
	Шикилдиз килигун, шикилдиз килигиз жуван фикирар лугъун, мана анализ авун, шикилдиз килигиз (муаллимдин күмек галаз) текст түк1уьрун.

	Чирвилериз къимет гун ва ахтармишун.
Тикрарун (6 сят)	
Сесер ва гъарфар. Гафунин түк1уър хъун.	
Ч1алан паяр. Существительное, прилагательное, глагол.	Къачур чирвилер ахтармишун ва къимет гун.
Ибара. Предложение.	
Йисан нетижа къадай диктант	

Тарсарин гъазурун планар

1-тарс

Тарсунин тема: Къвед лагъай классда грамматикадай к1елайбур тикрарун.

Мурад-метлеб: къвед лагъай классда грамматикадай к1елай материал тикрарун; ч1алал рик1 алаz вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» учебный пособие.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

-Аялар, 3-классда чна лезги ч1алай чирвилер къачунин к1валах давамарда.

(Муаллимди аялар 3-классдин «Лезги ч1ал» учебный пособидихъ галаз танишиарда.)

II. Гафарин диктант тухун.

(Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.)

Картар, машгъур, пишкеш, буъркъвеба, яшлу.

III. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

-Аялар, 2-классда чна гъихътин темайрай чирвилер къачуна?

-Аялар, сесер ва гъарфар квелди тафаватлу я?

-Сесер гъихътинбур жеда?

-Ачух сесерин гъарфар гъибур я?

- Ачух тушир сесерин гъарфар гъибур я?
- Ванлу сесер гъихътин сесериз лугъуда?
- Лезги ч1ала шумуд ачух сес ава?
- Чи ч1ала зайиф сесер гъибур я?
- Сесер кхынра квелди къалурда?
- Гафуна слогрин къадар квелай аслу я?
- Гафунин къат1 са ц1арц1яй мутькуь ц1арц1из гъик1 акъудда?
- Лабиал сес квай гафунин къат1 мутькуь ц1арц1из гъик1 акъудда?

IV. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

2,5-тапшуругъар (6-чин). (Тапшуругъар тамамардайла, аялрин фикир ачух сесер къалурзавай гъарфарал, гафара авай слогрин къадардал желб ийида.)

V. Физкультминутка.

VI. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

6-тапшуругъ (7-чин).

VII. Ц1ийи тарс мягъкемарун.

1. Ц1ийи тарс мягъкемардай тапшуругъар тамамарун.

10-тапшуругъ (5-чин).

VIII. Рефлексия.

-Доскадал къалурнавай жергейрай гъардай са-са слог къачуз, гафар туук1уьрна, кхыххь.

Гъул бер Пер т1ер

Дев сан Не де

Фя дан Ве мус

Ва фар Суь ре

Гат лет Шегъ зек

Леж ле Къу не

Ин тан Сегъ бу

(Аялри чтин к1валахдиз къимет гуда.)

IX. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахана?

-Квез тарсuna ц1ийи вуч чир хъана?

X. К1вализ к1валах гун.

12-тапшуругъ (9-чин) Текстинин къилин мана ачухуара ва адаз къил це.

2-тарс

Тарсунин тема: Предложение.

Мурад-метлеб: аялар предложенидихъ галаз танишарун; предложенияр туык1уьрдай ва рахунра дувз ишлемишдай алакъунар, вердишвилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаз вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» учебный пособие.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

12-тапшуругъ (9-чин).

III. Гафарин диктант тухун.

(Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.)

26-тапшуругъ (14-чин).

IV. Михъи кхъинар.

27-тапшуругъ.

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Доскадал ганвай табий гафариз къилин гафар жагъуриз, кхъихъ.*

Ширин..., яц1у..., акъуллу..., гегъениш..., секин..., вили... .

VI. Аялар ц1ийи тарс къат1униз гъазурун.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Текст, предложенийриз пайна, кхъихъ.*

Югъ рагъ алай ва ван-сес авайди тир тарараг т1ураг хъит1къинзавай чиляй таза векъер экъеч1завай.

-Аялар, квез шумуд предложение хъана?

-Вучиз абур предложенияр я?

-Предложенидиз вуч хас я?

-Аялар, чун къе тарсuna квекай ракада? (*Предложенидикай.*)

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

28-тапшуругъ (15-чин).

Нетижа: *Акъалт1ай фикир лугъузвой, сад-садахъ галаз алакъада авай гафарин группадиз ва са гафуниз предложение лугъуда.*

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

29-тапшуругъ (15-чин).

X. Ц1ийи тарс мягъкемарун.

1. Ц1ийи тарс мягъкемардай тапшуругъар тамамарун.

30-тапшуругъ (15-чин).

XI. Рефлексия.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Доскадал ганвай предложенияр, ахъайнавай гъарфар ва гафар кухтаз, кхъихъ.*

Школада... шад...из аялар хк...езва. Къа...арал хуър...н нувък1...ери ... ийизва.

Чубанди ... язава. Чун к...лхоздин чув...ра къекъ...на. Чекмечиди ... ү...зва.

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чун къе тарсuna квекай ракана?

-Квез тарсuna ц1ийи вуч чир хъана?

-Предложение квез лугъуда?

XIII. К1вализ к1валах гун.

Вад предложение тувък1уъра.

3-тарс

Тарсунин тема: Ч1ал гегъеншарунин к1валах. Сочинение. (Гатун каникулар.)

Мурад-метлеб: фикирунин жигъетдай аялрин ч1алан дуъзгуынвал, галай-галайвал гегъеншарун; гафарин запас артухарун; аялрик фикир-фагъум, хиялар гегъеншардай вердишвилер кутун; ч1алал рик1 алаz вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(*Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.*)

II. Ц1ийи тарс малумарун ва адан винел тухудай к1валах.

1. Муаллимдин гъахъунин сувьбет.
2. Сочиненидин темадин гъавурда тун.
3. Муаллимдин күмекдалди план түк1уырун.
4. Пландикай менфят къачуна, сувьбет түк1уырун.
5. Жува-жуваз сочинение кхъин.

III. Тарсунин нетижаяр къун.

4-тарс

Тарсунин тема: Предложенийрин жуъреяр.

Мурад-метлеб: аялар предложенийрин жуърейрихъ галаз танишарун; жуъреба-жуъре предложенияр түк1уырдай ва рахунра дуъз ишлемишдай алакъунар, вердишвилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаz вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» учебный пособие.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(*Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.*)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

Түк1уырай предложенияр ахтармишун.

III. Гафарин диктант тухун.

(Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.)

Майвачи, къудратлу, артмишиз, сафа, къадир, пешекар.

IV. Михъи кхъинар.

31-тапшуругъ.

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Доскадал ганвай текст, точкаяр алай чкайрал метлебдив къадай гафар кухтаз кхъихъ.*

Зул.

Ачух ... цавун ... ,

... хъана

... акъалтна ... ,

Акъаз ... чими рагъ.

Цийи ... кутазва,

... к1елер

... хтана,

... ванцелд

(Ш.-Э. Мурадов)

Кухтадай гафар: *ширин, хъана, къацу, чанда, багълар, къугъвазва, дере-дагъ, чубарукар, къаз, чуылда, рахазва, тағъ, ник1ерал.*

VI. Аялар ң1ийи тарс къат1униз гъазурун.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Доскадал ганвай предложенияр к1ела. (Пунктуациядин лишанар алачиз гуда.)*

1. *Етим Эмин лезгийрин т1вар-ван авай шаир я (.)*

2. *Ваз анар к1андани (?)*

3. *Чи алимриз баркалла хъуй и алемдиз т1вар акъудай (!)*

-Аялар, квез чиз, доскадал ганвай предложенияр мана-метлебдиз килигна вири сад хътинбур яни?

-Абурун арада гъихътин тафават ават1а, квевай лугъуз жедани?

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахада? (*Предложенийрин жуъреирикай.*)

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

32-тапшуругъ (16-чин).

Нетижа: Чин мана-метлебдиз килигна, предложенияр пуд жуъре жеда: хабардин, суалдин, эвер гунин.

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

34-тапшуругъ (17-чин).

X. Ц1ийи тарс мягъкемарун.

1. Ц1ийи тарс мягъкемардай тапшуругъар тамамарун.

Хабардин, суалдин, эвер гунин предложенияр туък1уьра ва кхыхъ.

XI. Рефлексия.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Доскадал ганвай гафар кваз сифте хабардин, ахна суалдинни эвер гунин предложенияр туък1уьра ва кхыхъ.*

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахана?

-Кvez тарсuna ц1ийи вуч чир хъана?

-Чин мана-метлебдиз килигна, предложенияр гъихътин жуърейриз пай жеда?

XIII. К1вализ к1валах гун.

33-тапшуругъ (17-чин) – мисалар, ахъайнавай гъарфар кухтаз, кхыхъ.

5-тарс

Тарсунин тема: Хабардин предложение.

Мурад-метлеб: аялар хабардин предложениидихъгалаз танишарун; хабардин предложенияр туък1уьрдай ва рахунра дуъз ишлемишдай алакъунар, вердишвилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаз вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» учебный пособие.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

33-тапшуругъ (17-чин).

III. Гафарин диктант тухун.

(Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.)

Блок, крановщик, управление, легъзе.

IV. Михъи кхъинар.

35-тапшуругъ.

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Доскадал ганвай гафарикай предложенияр түккүйрна, кхъихъ.*

Рагъ, са, къадар, цав, хкажс хъун. Йифекай кумаз, къарагъун, Расул, ахвари тади гун. Гила, чими хъун, вацI, шагъвар, ам, ахвар, ширин, гъисс, мадни агудун.

VI. Аялар ц1ийи тарс къат1униз гъазурун.

36-тапшуругъ (18-чин).

-Аялар, күне кхъей гъар са предложениди квекай хабар гузва?

-Предложенийрин эхирда гъихътин знак эцигнава?

-Аялар, чун къе тарсуна квекай ракада? *(Хабардин предложенийрикай.)*

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

37-тапшуругъ (111-чин).

Нетижа: *Са кар хъуникай, жезвайдакай ва я жедайдакай хабар гудай предложениидиз хабардин предложение лугъуда. Хабардин предложениидин эхирда точка эцигда.*

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

36-тапшуругъ (112-чин).

X. Ц1ийи тарс мягъемарун.

1. Ц1ийи тарс мягъемардай тапшуругъар тамамарун.

38-тапшуругъ (111-чин).

XI. Рефлексия.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида. Тапшуругъ: *Пуд хабардин предложение туык1уьра ва кхъихъ.*

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахана?

-Кvez тарсuna ц1ийи вуч чир хъана?

-Хабардин предложение гъихътин предложенидиз лугъуда?

-Хабардин предложенидин эхирда гъихътин знак жеда?

XIII. К1вализ к1валах гун.

40-тапшуругъ (112-чин) – «Зи рик1 алай пеше» къил гана, са гъикая кхъихъ.

6-тарс

Тарсунин тема: Ч1ал гегъеншарунин к1валах. Чирдай изложение. (*Къве къун.*)

Мурад-метлеб: муаллимди к1елай текстинай план туык1уурун; текстинин мана галай-галайвал ачухарна агакъарун ва кхъин.

Тадаракар: интерактивный доска, изложенийрин к1ват1ал.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.)

II. Ц1ийи тарс малумарун ва адан винел тухудай к1валах.

1. Муаллимди текст к1елун.

Къве къун.

Къубудин са кърехдив лацу къун, мутькуь къерехдив ч1улав къун атана агакъна. Ибуруз къведазни къубудилай эляч1из к1анзавай. Амма къубудал алай мутьгуь туыт1уьди тир. Адалай анжасах са къунавай физ жедай, къведаз ам дар тир.

Лацу къуназ ч1улав къун мутькъвелай эляч1далди акъвазиз к1ан хъанач, ч1улав къуназни акъвазиз к1ан хъанач.

Абур къведни мутькъвелай физ эгеч1на. Мутькъуын юкъвал сад-садал гъалтна. Инал абуру пел пеле эциагъиз, сада сад крчаралди ягъиз башиламишина. Кк1ана-кк1ана, эхир къведни циз аватна.

2. Четин гафарин ва ибараирин винел к1валах тухун.

Къубу, къун.

3. Са-са абзац к1елиз план тутьк1уьрун.

Чешнедин план.

1. Къубудал лацу къунни ч1улав къун гъалтун.

2. Гутьм1ув мутьгъ.

3. Къведни санлай фин.

4. Къунар кук1ун.

5. Циз аватун.

4. Пландай ихтилат авун.

5. Текст муаллимди мад сефер к1ел хъувун.

6. Аялри чпи-чпиз изложение кхъин.

III. Тарсунин нетижаяр къун.

7-тарс

Тарсунин тема: Суалдин предложение.

Мурад-метлеб: аялар суалдин предложенияниихъ галаз танишарун; суалдин предложенияир тутьк1уьрдай ва рахунра дуъз ишлемишдай алакъунар, вердишвилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаz вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» учебный пособие.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

40-тапшуругъ (19-чин).

III. Гафарин диктант тухун.

(Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.)

Гафар муаллимди вичин хушуналди хъяда.

IV. Михъи кхъинар.

41-тапшуругъ.

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Доскадал ганвай предложенияр кхъихъ. Точкаяр алај чкайрал гъихътин?* суалдиз жаваб гудай гафар эхциг.

1. За рапунихъ ч1ар хътин ... гъал акална. 2. Заз юкъ какур хъанвай са ... итим акуна. 3. Уст1ардивай ... як1валди хъсандиз к1валах ийиз жедач.

VI. Аялар ц1ийи тарс къат1униз гъазурун.

42-тапшуругъ (114-чин).

-Аялар, шикилдиз килиг.

-Шикилда йисан гъи ваҳт ганва?

-Гъава гъихътинди я?

-Гъихътин гар ава?

-Тарар гъик1 дегиш хъанва?

-Къушар гъиниз куъч жезва?

- Инсанри чульлера вуч к1валахар ийизва?

-Аялар, за квез гайи предложенияр мана-метлебдин жигъетдай гъихътинбур я?

-Куъне жавабар яз түк1уърай предложенияр гъихътинбур я?

-Аялар, чун къе тарсuna квекай раҳада? (*Суалдин предложенирикай.*)

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

43-тапшуругъ (21-чин).

Нетижа: *Вичик суал квай предложенидиз суалдин предложение лугъуда.*

Суалдин предложенидин эхирда суалдин ишара эцигда.

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

44-тапшуругъ (21-чин).

X. Ц1ийи тарс мягъкемарун.

1. Ц1ийи тарс мягъкемардай тапшуругъар тамамарун.

45-тапшуругъ (117-чин).

XI. Рефлексия.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Суалдин ва хабардин предложенияр ишлемишина, диалог туык1уьра.*

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чун къе тарсуна квекай рахана?

-Кvez тарсуна ц1ийи вуч чир хъана?

-Суалдин предложение гъихътин предложениидиз лугъуда?

-Суалдин предложениидин эхирда гъихътин знак жеда?

XIII. К1вализ к1валах гун.

45-тапшуругъ (21-чин) – суалриз жавабар це ва кхъихъ.

8-тарс

Тарсунин тема: Эвер гунин ва буйргъдин предложенияр.

Мурад-метлеб: аялар эвер гунин ва буйргъдин предложениярихъ галаз танишарун; эвер гунин ва буйргъдин предложенияр туык1уьрдай ва рахунрадуъз ишлемишдай алакъунар, вердишвилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаз вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» учебный пособие.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

45-тапшуругъ (21-чин).

III. Гафарин диктант тухун.

(Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.)

Дурум гун, чалишмиш хъун.

IV. Михъи кхъинар.

Жуван элдизни, жуван Лезгистандиз вафалу хъухь! Гъикъван четинвилер хъайит1ани, гъихътин дарвилер гъалтайт1ани, абур рик1елай алудмир!

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Доскадал ганвай предложенияр, точкайрин чкайрал гафар эхцигиз, кхъихъ.*

Рик1.

Инсандин дамарра иви Адак рик1и гъерекат Чукурдайла рик1и фад-фад Инсанди вичин рик1из къуллугъ Физкультурадал машгуул хъуни рик1 хъсандиз хувз

VI. Аялар ц1ийи тарс къат1униз гъазурун.

49-тапшуругъ (23-чин).

-Аялар, тапшуругъда ганвай предложенийрин эхирда гъихътин лишанар эцигнава?

-Предложенийрин мана вуч я?

-Аялар, чун къе тарсuna эвер гунин ва буйругъдин предложенийрикай рахада.

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

48-тапшуругъ (23-чин).

Нетижа: Эвер гунин предложенийрик жуъреба-жуъре метлебар: эмир, тавакъу, къадагъа, теклиф жеда. Эвер гунин предложенияр гужслу гъиссадалди, къет1ен интонациядалди к1елда. Эвер гунин предложенидин эхирда эвер гунин ишара (!) эцигда.

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

50-тапшуругъ (23-чин).

Х. Ц1ийи тарс мягъемарун.

1. Ц1ийи тарс мягъемардай тапшуругъар тамамарун.

51-тапшуругъ (23-чин).

XI. Рефлексия.

52-тапшуругъ (23-чин) – суалриз авабар це.

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чун къе тарсуна квекай рахана?

-Кvez тарсуна ц1ийи вуч чир хъана?

-Эвер гунин предложение гъихътин предложенииз лугъуда?

-Эвер гунин предложенидин эхирда гъихътин знак жеда?

XIII. К1вализ к1валах гун.

Хабардин, суалдин ва эвер гунин предложенияр кваз, са гъвечи гъикая кхъихъ.

9-тарс

Тарсунин тема: Предложенида гафарин арада членвили алакъя.

Мурад-метлеб: аялар предложенида жедай членрихъ галаз танишарун; предложенида жедай членрал дуъз суалар эцигун патал алакъунар, вердишвилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаз вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» учебный пособие.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

53-тапшуругъ (24-чин).

III. Гафарин диктант тухун.

(Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.)

Гафар муаллимди вичин хушуналди хъяда.

IV. Михъи кхъинар.

Ватандизни, хайи халкъдизни, диде-бубадизни вафалу хъухъ!

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.
Тапшуругъ: *Доскадал ганвай предложенийрин сергъятар тайнара, ахпа кхъихъ.*

Вили цава циферин къерехри ракъиник нураг гузвой хъити хъанвой магъсулар авай ник1ера гар къеъквезвай гатун югъ секин тир анжаса са инсанар секин тушир.

VI. Аялар ц1ийи тарс къат1униз гъазурун.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.
Тапшуругъ: *Доскадал ганвай предложенида авай гъар са гафунал суал эциг.*
Чульлериз яру, хъити, вили цульвер акъатна.

-Аялар, чун къе тарсuna предложенида гафарин арада жедай членвилин алакъадикай рахада.

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

54-тапшуругъ (24-чин).

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

Нетижа: *Предложенида авай гафари гъар сада са гъихътин ят1ани суалдиз жаваб гуда. Суалриз жаваб гудай вири гафариз предложенидин членар лугъуда.*

X. Ц1ийи тарс мягъкемарун.

1. Ц1ийи тарс мягъкемардай тапшуругъар тамамарун.

XI. Рефлексия.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.
Тапшуругъ: *Доскадал ганвай суалриз талукъ предложенияр түк1уырна, кхъихъ.*

1. *Ни?... нивай? ... вуч къачуна? 2. Вуж? ... мус? ... гъиниз фида?*

3. *Ни? ... низ? ... тарс гузва. 4. Вуж? ... нин? ... вилик атана*

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахана?

-Квез тарсuna ц1ийи вуч чир хъана?

-Предложенидин членар квез лугъуда?

XIII. К1вализ к1валах гун.

Вад предложение түк1уьра. Предложениира авай гъар са гафунал суал эциг.

10-тарс

Тарсунин тема: Ч1ал гегъеншарунин к1валах. Шикилдай сочинение.

Мурад-метлеб: шикилдай сочинение кхыиз вердишарун; фикирунин жигъетдай аялрин ч1алан дуьзгуьнвал, галай-галайвал гегъеншарун; гафарин запас артухарун; аялрик фикир-фагъум, хиялар гегъеншардай вердишвилер кутун; ч1алал рик1 алаз вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.)

II. Ц1ийи тарс малумарун ва адан винел тухудай к1валах.

1. Муаллимдин сифте гаф (тарсунин мурад лугъун, шикилдин тема ва къилин фикир ачухарун, художникдикай куьруь малуматар гун).

2. Шикилдиз килигун, ам чиран.

3. Словарь түк1уьрун (шикилда ганвай зат1арин т1варап, инсанар, абурун крап ва мсб. доскадал кхыин).

4. Кхъенвай гафарикай алакъалу ибарайр ва предложенияр түк1уьрун.

5. Шикилдай суалар эцигун, суалриз тамам жавабар истемишиз лугъуз тун.

6. Суалрин ва я шикилдай къачунвай ц1арарикай сочиненидин план түк1уьрун.

7. Пландай сад-къве аялдив хуралай мана сувьбет ийиз тун.

8. Жува-жуказ сочинение кхыин.

III. Тарсунин нетижаяр къун.

11-тарс

Тарсунин тема: Предложенидин къилин членар. Сказуемое.

Мурад-метлеб: аялар предложенидин кыилин членрихъ галаз танишарун; сказуемидикай малуматар гун; предложенида кыилин членар дүз жагъурдай алакъунар, вердишвилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаz вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-класдин «Лезги ч1ал» учебный пособие.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(*Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.*)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

Түк1урай предложенияр ахтармишун.

III. Гафарин диктант тухун.

(*Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.*)

Архар, генже, меденият, пластыр, жалгъа.

IV. Михъи кхъинар.

55-тапшуругъ.

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Доскадал ганвай существительнийиз къадай глаголар хъяна, кхъихъ. Гафарал суалар эциг.*

Бубади . . . Руш . . . НуькIре . . . Гамиш . . .

VI. Аялар ц1ийи тарс къат1униз гъазурун.

-Аялар, күнене доскадал ганвай гафарал гъихътин суалар эцигна?

-Аялар, чун къе тарсuna предложенидин кыилин членрикай ва кыилди сказуемидикай ражада.

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

56-тапшуругъ (25-чин).

Нетижа: *Предложенидин членар кыилинбур ва къвед лагъай дережадинбур жеда. Подлежащее ва сказуемое предложенидин кыилин членар я. Месела:*

Марф (вуч?) *къвазва* (вуч ийизва?). И предложенида **марф** подлежащее я, **къвазва** - сказуемое.

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

57-тапшуругъ (25-чин).

Нетижа: Предложенида подлежащи迪 ийизвай кар, гъерекат ва я маса лишан къалурдай кылини члендиз сказуемое лугъуда.

Сказуемиди вуч ийизва? вуч жезва? (вуч авуна? вуч иийда? вуч авунва? гъихътинди я? вуч я? ва я вуж я?) сувалрикай садаз жаваб гуда.

X. Ц1ийи тарс мягъкемарун.

1. Ц1ийи тарс мягъкемардай тапшуругъар тамамарун.

58-тапшуругъ (26-чин).

XI. Рефлексия.

59-тапшуругъ (26-чин).

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахана?

-Квез тарсuna ц1ийи вуч чир хъана?

-Предложенидин кылини членрик вуч акатда?

-Сказуемое квез лугъуда?

XIII. К1вализ к1валах гун.

61-тапшуругъ (26-чин) – сказуемияр квай 5-б предложение кхыхъ.

12-тарс

Тарсунин тема: Подлежащее.

Мурад-метлеб: аялар кылини член тир подлежащидихъ галаз танишарун; подлежащидикай малуматар гун; предложенида подлежащее дуъз жагъурдай алақъунар, вердишвилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаz вердишарун.

Тадарақар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» учебный пособие.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(*Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.*)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

62-тапшуругъ (27-чин).

III. Гафарин диктант тухун.

(*Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.*)

Гафар муаллимди вичин хушуналди хъяда.

IV. Михъи кхъинар.

63-тапшуругъ.

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Доскадал ганвай предложенияр кхъихъ. Сказуемияр жагъура ва абурукай ц1арар ч1угу.*

Киц1 элувъкъава. К1екре гъарайава. Руша кхъизва. Бубади к1елзава.

VI. Аялар ц1ийи тарс къат1униз гъазурун.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Точкайр алай чкайрал лазим тир гафар кутуна, предложенияр кхъихъ.*

1. ... к1елзава. 2. ... шикилар ч1угвазва. 3. ... кхъизва. 4. ... ял язава.

-Аялар, күнне доскадал ганвай предложенийра қүхтур гафари гъихътин суалриз жаваб гузва?

-А суалар гъи кыилин члендинбур я?

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахада? (*Подлежащидикай.*)

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

64-тапшуругъ (27-чин).

Нетижа: *Предложенида вичикай са хабар гузвой ва вичи вуж? вуч? ни? күв? суалриз жаваб гудай члендиз подлежащее лугъуда.* Месела: *Разъ экъеч1на. Гада хтана. Гару ярхарна. Гадади к1елзава.*

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

65-тапшуругъ (27-чин).

X. Ц1ийи тарс мягъкемарун.

1. Ц1ийи тарс мягъкемардай тапшуругъар тамамарун.

66-тапшуругъ (28-чин).

XI. Рефлексия.

67-тапшуругъ (28-чин).

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахана?

-Кvez тарсuna ц1ийи вуч чир хъана?

-Предложенидин къилин членрик вуч акатда?

-Подлежащее кvez лугъуда?

XIII. К1вализ к1валах гун.

67-тапшуругъ (28-чин) – цлан газетдиз са гъвечли макъала кхъихъ. Ганвай пландикай менфят къачу.

13-тарс

Тарсунин тема: Къвед лагъай дережадин членар.

Мурад-метлеб: аялар къвед лагъай дережадин членрихъ галаз танишарун; къвед лагъай дережадин членрикай умуми малуматар гун; предложенида къвед лагъай дережадин членар дуъз жагъурдай алакъунар, вердишивер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаz вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» учебный пособие.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

67-тапшуругъ (28-чин).

III. Гафарин диктант тухун.

(Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.)

Магъара, сабурлувал, ахмакъ, душман, чилиналди.

IV. Михъи кхъинар.

68-тапшуругъ.

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Предложенияр, манадив къадай гафар кухтуна, кхъихъ.*

Подлежащидинни сказуемидин къаникай үларар чыгуу.

1. ... тарс гузва.
2. ... диктант кхъизва.
3. ... фу сразва.
4. ... нехир хульзва.
5. ... мани лугъузва.
6. ... фу незва.

VI. Аялар ц1ийи тарс къат1униз гъазурун.

Аялрай, муаллимди лугъуз, тетрадра предложение кхъиз тада ва тапшуругъ гуда. Тапшуругъ: *Къенвай предложенида къилин членар жагъура.*

Гатфариз за чуылдай хъити, вили үүквер къват1на.

-Аялар, предложенида, къилин членрилай гъейри, маса членар авани?

-Абурад суалар эциг.

-Аялар, чун къе тарсuna къвед лагъай дережадин членрикай рахада.

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

69-тапшуругъ (29-чин).

Нетижа: *Предложенида, подлежащидилайни сказуемидилай гъейри, маса членарни жеда. Абуруз къвед лагъай дережадин членар лугъуда, вучиз лагъайт1а абур къилин членрилай аслу я.*

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

69-тапшуругъ (29-чин).

X. Ц1ийи тарс мягъкемарун.

1. Ц1ийи тарс мягъкемардай тапшуругъар тамамарун.

70-тапшуругъ (29-чин).

XI. Рефлексия.

71-тапшуругъ (29-чин).

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

- Аялар, чун къе тарсuna квекай рахана?
- Квез тарсuna ц1ийи вуч чир хъана?
- Предложенидин къвед лагъай дережадин членар квез лугъуда?

XIII. К1вализ к1валах гун.

72-тапшуругъ (29-чин) – предложенияр, подлежащидиз талукъ тир къвед лагъай дережадин членар кухтаз, кхъихъ.

14-тарс

Тарсунин тема: Ахтармишунин диктант. (**Мұт1уыгъай күк1уш.**)

Мурад-метлеб: аялрин орфографиядин ва пунктуациядин савадлувал ахтармишун.

Тадаракар: интерактивный доска, диктантрин к1ват1ал.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.)

II. Ц1ийи тарс малумарун ва адан винел к1валах.

1. Четин гафарин винел к1валах.

Белгенра, атир, вакъиа.

2. Текст муаллимди к1елун.

Мұт1уыгъай күк1уш.

Йиғ мич1иди хъана. Гъағиз ахвараг физвачир. Адағ дагъедин кыилелай къуд патахъ лепе гузтай яру пайдах аквазтай...

Ингье суварин иикъян экульнахъ фад яру пайдах гөваз ам дагъидихъди рекье гъатна. Дағълариз гзағ хъел ава, къуд пад ч1улав булатри къунва. Ят1ани Гъағиз къузадай виниз экъеч1зава. Раган хур къвердавай тик жезва. Гила адан к1вачерик акатзавай чил са-са ч1иб т1имил жезва.(Б. Салимов).

3. Текст муаллимди ат1уз-ат1уз к1елда, аялри кхъида.

4. Текст ц1ийи кыилелай к1ел хъувун.

III. Тарсунин нетижаяр къун.

15-тарс

Тарсунин тема: Ибара. Алакъалу ибарайр.

Мурад-метлеб: аялар ибарадихъ, алакъалу ибарадихъ галаз танишарун; ибарайр, алакъалу ибарайр туык1уьрдай ва рахунра дувз ишлемишдай алакъунар, вердишвилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаz вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» учебный пособие.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(*Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.*)

II. Ахтармишунин диктант анализ авун ва гъалат1рин винел к1валах тухун.

III. К1валин к1валах ахтармишун.

72-тапшуругъ (29-чин) – предложенияр, подлежащидиз талукъ тир къвед лагъай дережсадин членар кухтаз, кхъихъ.

IV. Гафарин диктант тухун.

(*Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.*)

Чигедин ст1алар, дере, аштерхан, ишигълаван.

V. Михъи кхъинар.

Дагъларин уылкве! Чакай гъар садаз вун гзаф истеклу, играми ва масан я.

VI. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида. Тапшуругъ:

Умумиламишдай гафариз талукъ гафар жасағурна, кхъихъ.

1. К1валин гъайванар:

2. Вагъии гъайванар:

3. Парталар:

4. Набататар:

5. Майваляр:

VII. Аялар ц1ийи тарс къат1униз гъазурун.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Доскадал кхъенвайбур куь тетрадриз акъуд.*

1. Гам, гъед, вацI, яклв, мишер, къуль.

2. Чехи гам, яру гъед, пехъи вацI, гъвечIи яклв, ракъун мишер, михъи къуль.

-Аялар, доскадал ганвай жуьтерин арада вуч тафават ава?

-Сад лагъай жуьтуна чаз вучар ганва? А ганвай гафарин лишанар чаз малум яни?

-Къвед лагъай жуьтуна чаз а гафарикай вуч чир хъана?

-Къвед лагъай жуьтуна ганвай гафарин к1ват1алра чавай са гафунилай мулькуй гафунал суал эцигиз жедани?

-Аялар, къвед лагъай жуьтуна ибарайр ганва.

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахада? (*Ибарарадикай.*)

VIII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

80-тапшуругъ (33-чин).

Нетижа: *Гафар чеб-чтихъ галаз манадин ва грамматикадин жигъетдай къадай-къадайвал ишлемишинавайла, абурукай ибарайр ва предложенияр жеда.*

Предложенида чеб табийвилин алакъада авай маналу гафарин к1ват1алриз алакъалу ибарайр лугъуда.

Ибараада авай гафар сад табийди, мулькудини къилинди жеда. Табий (аслу) гафари къилин гафарин мана ачухарда.

IX. Физкультминутка.

X. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

81-тапшуругъ (33-чин).

XI. Ц1ийи тарс мягъкемарун.

1. Ц1ийи тарс мягъкемардай тапшуругъар тамамарун.

82-тапшуругъ (34-чин).

83-тапшуругъ (34-чин).

XII. Рефлексия.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Доскадал ганвай гафар кваз ибарајр туьк1уьра.*

Шекер, шегъер, хуыр, сик1, парталар, кал, араба.

XIII. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахана?

-Квез тарсuna ц1ийи вуч чир хъана?

-Ибара квез лугъуда?

-Ибарада авай къилин ва табий гафарикай квевай вуч лугъуз жеда?

XIV. К1вализ к1валах гун.

84 - тапшуругъда ганвай предложенийрай ибарајр жагъура. Ибарарай суалдин күмекдалди къилин ва аслу гафар жагъура, абур суаларни галаз кхъихъ.

16-тарс

Тарсунин тема: Гафунин туьк1уыр хъун. Гафунин дуб ва эхир.

Мурад-метлеб: гафар туьк1уыр хъунин винел разбор авунин к1валах давамарун; гафара дуб ва эхир жагъурдай вердишвилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаz вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» учебный пособие.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

39-тапшуругъ (13-чин).

III. Гафарин диктант тухун.

(Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.)

Дарамат, гъакъисагъивелди зегъмет ч1угун, уъруыш.

IV. Михъи кхъинар.

Чирвилерихъ ялзавай кас бахтлу жеда.

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

41-тапшуругъ тамамарун.

VI. Аялар ң1ийи тарс къат1униз гъазурун.

-Аялар, 85-тапшуругъда ганвай **хуър** гаф гъик1 дегиш жезва?

-Квез чиз, **хуър** гафунин мана дегиш жевзани?

-Гафар гъихътин паярикай ибарат я?

-**Хуъре, хуърун, хуърухъ, хуърел** гафара эхирап къалура.

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахада? (*Гафунин туъклуър хъуникай.*

Гафунин дубдикай, эхирдикай.)

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

86-тапшуругъ (35-чин).

Нетижа: *Гафунин дегии жедай паюниэ эхир лугъуда. Гафунин эхир галудайла амукъдай паюниэ дуб лугъуда.*

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

87-тапшуругъ (36-чин).

X. Ҙ1ийи тарс мягъкемарун.

1. Ҙ1ийи тарс мягъкемардай тапшуругъар тамамарун.

88-тапшуругъ (36-чин).

XI. Рефлексия.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида. Тапшуругъ: *Тек са дубдикай ибарат ва дубни эхир къведни квай гафар чара ийиз, кхъихъ.*

Хуър, багълар, яд, никлер, гада, гъили, хабар, гафуни, шегъер, гъульуын, куъче, жисведа.

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахана?

-Квез тарсuna Ҙ1ийи вуч чир хъана?

-Гафунин эхир квез лугъуда?

-Гафунин дуб квез лугъуда?

XIII. К1вализ к1валах гун.

89-тапшуругъ (15-чин) – шикилдай са гъвечи гъикая кхъихъ.

17-тарс

Тарсунин тема: Мукъва гафар. Гафунин дувул.

Мурад-метлеб: аялар мукъва гафариҳъ, гафунин дувулдихъ галаз танишарун; гафара дувул жагъурдай вердишвилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаz вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» учебный пособие.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

90-тапшуругъ (37-чин).

III. Гафарин диктант тухун.

(Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.)

Абад, абурлу, вик1егъвал, дуњядикай бейхабарди, туњк1уын, багъманчивал, к1венк1вечи.

IV. Михъи кхъинар.

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

46-тапшуругъ тамамарун.

VI. Аялар ц1ийи тарс къат1униз гъазурун.

-Аялар, 90-тапшуругъда ганвай гафариз уртах пай авани?

-А гафара дегиш тахъана амукъзавай уртах паяр гъибур ят1а, лагъ.

- Кvez чиз, мукъва гафарин арадай абурук виридак квай уртах паюниз вуч лугъуда?

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рапада? (*Мукъва гафарикай. Гафунин дувулдикай.*)

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

91-тапшуругъ (37-чин).

Нетижа: *Са гафуникай сад ва я са шумуд гаф түккүүрүз жеда. Месела: мекь- мекын, мекывал, мекыла. Ихътин гафариз мукъва гафар лугъуда.*

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

92-тапшуругъ (38-чин).

Нетижа: *Мукъва гафарин арадай абурук виридак квай уртах паюниз дувул лугъуда.*

X. Ц1ийи тарс мягъемарун.

1. Ц1ийи тарс мягъемардай тапшуругъар тамамарун.

93-тапшуругъ (38-чин).

XI. Рефлексия.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида. Тапшуругъ: *Са дувулдин гафар столбикра кхыхъ. Гафунин дувул чара ая.*

Багъ, нехир, чекме, къеле, багъманчи, нехирбан, чекмечивал, къелечи, багъманчивал, нехирбанвал, чекмечи, къелечивал.

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахана?

-Кvez тарсuna ц1ийи вуч чир хъана?

-Мукъва гафар кvez лугъуда?

-Гафунин дувул кvez лугъуда?

XIII. К1вализ к1валах гун.

94-тапшуругъ (38-чин) –мисалар к1ела, са дувулдин гафар кхыхъ.

18-тарс

Тарсунин тема: Суффикс.

Мурад-метлең: аялар суффиксдихъ галаз танишарун; гафара суффикс жагъурдай вердишвилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаz вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» ктаб.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

94-тапшуругъ (38-чин) –мисалар к1ела, са дувулдин гафар кхъихъ.

III. Гафарин диктант тухун.

(Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.)

Гумрагъвал, дерзичи, рамаг, марифат, зегъметчийри, инанмишвиледи, къахрагъун, амалдар, т1ямлу.

IV. Михъи кхъинар.

95- тапшуругъ.

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Доскадал ганвай гафарихъ –вал, -лу, -диз, -чи, -суз паяр акална, ц1ийи гафар туьк1уьра.*

Дуст, вик1егъ, дамах, къуват, зарб, зегъмет, камал, сувъбет, сабур.

VI. Аялар ц1ийи тарс къат1униз гъазурун.

-Аялар, куыне ц1ийи гафар вучар акализ туьк1уьрна?

-А паяриз вучар лугъуда?

-А паяри гафарик ц1ийи манаяр кутунани?

-Аялар, чун къе тарсуна квекай рахада? (*Суффиксдикай.*)

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

96-тапшуругъ (39-чин).

Нетижа: *Гафунин дувулдилай къулухъ къведай, вичи ц1ийи гафар ва я абурун формаяр арадал гъидай дубдин маналу паюниз суффикс лугъуда.*

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

97-тапшуругъ (39-чин).

X. Ц1ийи тарс мягъкемарун.

1. Ц1ийи тарс мягъкемардай тапшуругъар тамамарун.

98-тапшуругъ (39-чин).

Нетижа: *Суффикс гъамиша гафунин дувулдихъ галк1урна кхъида.*

XI. Рефлексия.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Предложенияр кхъихъ. Суффикс галай гафар жагъура.*

Арифа саларбанвал ийиз къве йис я. Гъа ч1авалди ам багъдин багъманчи тир.

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чун къе тарсуна квекай рахана?

-Кvez тарсуна ц1ии вуч чир хъана?

-Суффикс кvez лугъуда?

-Гафунин дувулдихъ галаз суффиксар гъамиша гъик1 кхъида?

XIII. К1вализ к1валах гун.

99-тапшуругъ (39-чин) – ганвай суффиксрин күймекдалди арадиз атанвай гафар тетрадра кхъихъ.

19-тарс

Тарсунин тема: Ч1ал гегъеншарунин к1валах. «Зулуз тама» темадай сочинение (Экскурсиядин материалрай).

Мурад-метлеб: фикирунин жигъетдай аялрин ч1алан дуъзгуынвал, галай-галайвал гегъеншарун; гафарин запас артухарун; аялрик фикир-фагъум, хиялар гегъеншардай вердишвилер кутун; ч1алал рик1 алаз вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.)

II. Ц1ии тарс малумарун ва адан винел тухудай к1валах.

1. Муаллимдин гъахъунин сұғыбет.

-Күн экскурсиядиз гъиниз фена?

-Югъ гъихътинди тир? Цав, рагъ ва гъава гъихътинбур тир?

-Тамуз гъихътин ранг янавай? Тара рва абурун пешер гъихътинбур тир?

-Зулун там къалурун патал күнене гъихътин рангуни пешер к1ват1да?

-Квез тама гъи нув1верин магъаматрин сесер ван хъана? Квез тама мад вуч акуна?

-Тама авайла қүй гуьгуль гъихъинди тир?

2. Муаллимдин къумекдалди план туьк1урун.

Чешнедин план.

1. Алахъай югъ.

2. Тамун акунар.

3. Тамун сесер.

3. Лексикадинни орфографиядин гъазурвал.

1. Предметар: *рагъ, булутар, гъава, тарап, пешер, шагъвар.* 2. *Тарап, пешер, шагъвар, булутар, рагъ гафарихъ галаз алакъада жедай глаголар хъягъун.* 3.

Предметар сифетламишдай гекъигунар (гафар) жагъурун.

4. Пландикай менфят къачуна, сувьбет туьк1урун.

5. Жува-жува сочинение къин.

III. Тарсунин нетижаяр къун.

20-тарс

Тарсунин тема: Префикс.

Мурад-метлеб: аялар префиксдихъ галаз танишарун; гафара префикс жагъурдай вердишвилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаз вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» ктаб.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(*Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.*)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

99-тапшуругъ (40-чин).

III. Гафарин диктант тухун.

(*Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.*)

Бахтикъара, чухур, дерзичи, гахлудун, эсерсуз, дикъетлу, кульчебан, къайгъусувал.

IV. Михъи кхъинаар.

Чирвилерихъай катдайди ахмакъ я.

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

100-тапшуругъ тамамарун. (Ганвай гафара дувул къалурда.)

VI. Аялар ц1ийи тарс къат1униз гъазурун.

-Аялар, куъне дувулар къалурай гафара дувулрин вилик гафарин маса паяр кумани?

-А паяриз вучар лугъуда?

-А паяри гафарик ц1ийи манаяр кутазвани?

-Аялар, чун къе тарсуна квекай рахада? (*Префиксдикай.*)

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

101-тапшуругъ (40-чин).

Нетижа: Гафунин дувулдилай вилик жедай, вичи ц1ийи гафар арадиз гъидай дидбин маналу паюниз префикс лугъуда. Месела: атун-татун, хабар-бейхабар, мерд-намерд. Префикс гафунин дувулдихъ галк1урна кхъида.

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

102-тапшуругъ (40-чин).

X. Ц1ийи тарс мягъкемарун.

1. Ц1ийи тарс мягъкемардай тапшуругъар тамамарун.

103-тапшуругъ (40-чин).

Нетижа: Префикс гъамиша гафунин дувулдихъ галк1урна кхъида.

XI. Рефлексия.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: Префикс чара ийиз, гафар кхъихъ.

Тацун, тахцун, эцигун, тецигун, эхцигун.

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чун къе тарсуна квекай рахана?

-Кvez тарсуна ц1ийи вуч чир хъана?

-Префикс квез лугъуда?

-Гафунин дувулдихъ галаз префиксар гъамиша гъик1 кхъида?

XIII. К1вализ к1валах гун.

104-тапшуругъ (41-чин) – хъ- ва х- префиксрин куьмекдалди ганвай гафарикай акси мана квай гафар түйк1уьра ва абур кваз предложенияр кхъихъ.

21-тарс

Тарсунин тема: Префиксрин куьмекдалди ц1ийи гафар түйк1уьрун.

Мурад-метлеб: префиксрин куьмекдалди ц1ийи гафар түйк1уьрун; префиксрин куьмекдалди ц1ийи гафар түйк1уьрдай вердишвилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаз вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» ктаб.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

104-тапшуругъ (41-чин).

III. Гафарин диктант тухун.

(Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.)

Деллек, намерд, бейтереф, бейгъал, бейчара.

IV. Михъи кхъинар.

105-тапшуругъ.

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: Доскадал ганвай гафарихъ **бей-, на-, т-, ме-, ма-** паяр акална, ц1ийи гафар түйк1уьра.

Хабар, разивал, акун, жез, хъайивал.

VI. Аялар ц1ийи тарс къат1униз гъазурун.

-Аялар, куьне ц1ийи гафар куын куьмекдалди түйк1уьрна?

-Абуру гафарик ц1ийи манаяр кутазвани?

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахада? (*Префиксрин күмекдалди ң1ий гафар туьк1уруникай.*)

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

106-тапшуругъ (41-чин).

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

107-тапшуругъ (41-чин).

Нетижа: **T-, та-, на-, ти-, те-** префиксри абур акал жезвай гафарик акси манаяр кутада: атун-татун, гун-тагун, мерд-намерд, недай-тинедай, фин-тефин.

X. Ҙ1ий тарс мягъкемарун.

1. Ҙ1ий тарс мягъкемардай тапшуругъар тамамарун.

108-тапшуругъ (42-чин).

XI. Рефлексия.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Предложенияр, точкаяр алай чкайрал герек префиксар эхцигиз, кхъихъ.*

Ам к1валахал пака ...фида. Стха к1валахал ...фена вад югъ тир.

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахана?

-Кvez тарсuna ң1ий вуч чир хъана?

-Гъихътин префиксри чеб акал хъанвай гафарик акси манаяр кутада?

-Кvez мад гъихътин префиксар чида?

XIII. К1вализ к1валах гун.

109-тапшуругъ (42-чин) «Чна чалай ч1ехибууз гъихътин күмекар гузва» къил гана са гъвеч1и гъикая кхъиз.

22-тарс

Тарсунин тема: Гафарин маналу паяр дувз кхъин.

Мурад-метлеб: гафарин маналу паяр дувъз кхьидай къайдайрихъ галаз танишарун; гафарин маналу паяр дувъз кхьидай вердишвилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаz вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» ктаб.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(*Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.*)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

*109-тапшуругъ (42-чин) «Чна чалай ч1ехибууз гъихътин куьмекар гузва»
къил гана са гъвечIи гъикая кхъиз.*

III. Гафарин диктант тухун.

(*Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.*)

Дагълух, гъуърчехъан, колхозчийри, уъзумлух.

IV. Михъи кхъинар.

110-тапшуругъ.

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: Доскадал ганвай гафарин паяр лазим лишанралди къалура.

Нехирбандин, татун, намердди.

VI. Аялар ц1ийи тарс къат1униз гъазурун.

-Аялар, ц1ийи гафар куын куьмекдалди туль1уриз жеда?

-Префикс ва суффикс гъамиша дувулдихъ галаз гъик1 кхъида?

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рапада? (*Гафарин маналу паяр дувъз кхъиникай.*)

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

111-тапшуругъ (42-чин).

Нетижа: Суффикс, префикс гафунин дигдик акатзава. Абур дувулдихъ галк1урна кхъида.

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

112-тапшуругъ (26-чин).

X. Ц1ийи тарс мягъкемарун.

1. Ц1ийи тарс мягъкемардай тапшуругъар тамамарун.

Доскадал ганвай гафарихъ суффиксар гилиг хъийиз, кхъихъ.

Хъсан, къурух, гъуьрметлу, далдам, зиян, къувзуль, тульвен, хатур, туп.

XI. Рефлексия.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: Гафарихъ префиксар гилиг хъийиз, кхъихъ.

Бахт (бедбахт), чагъ, хуши, рази, фин, мерд, хабар, чир, цун, кар (бейкар).

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахана?

-Кvez тарсuna ц1ийи вуч чир хъана?

-Префиксар, суффиксар дувулдихъ галаз гъамиша гъик1 кхъида?

XIII. К1вализ к1валах гун.

113-тапшуругъ (43-чин) – сувалриз жавабар кхъихъ.

23-тарс

Тарсунин тема: Са дувулдин гафар жагъурун.

Мурад-метлеб: са дувулдин гафар жагъурун; са дувулдин гафар жагъурдай вердишвилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаз вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» ктаб.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

113-тапшуругъ (43-чин) – сувалриз жавабар кхъин.

III. Гафарин диктант тухун.

(Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.)

Магърум, женгчи, арха.

IV. Хуралай кхъин.

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

114-тапшуругъ.

VI. Аялар ц1ийи тарс къат1униз гъазурун.

-Аялар, күне кхьей *къацу*, *къацуval*, *къацуз*, *къацудаказ* гафара уртах пай авани?

-Мукъва гафарин уртах паюни вуч лугъуда?

-Ак1 хъайила, абур гъихътин гафар я? (*Са дувулдин.*)

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахада? (*Са дувулдин гафариkай.*)

-Дуъз я, чун къе тарсuna са дувулдин гафар жагъурнал машгъул жеда.

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

115-тапшуругъ (43-чин).

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

116-тапшуругъ (44-чин)

X. Ц1ийи тарс мягъкемарун.

1. Ц1ийи тарс мягъкемардай тапшуругъар тамамарун.

117-тапшуругъ (44-чин)

XI. Рефлексия.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Доскадал ганвай гафариз са дувулдин гафар жагъура.*

Сал, баgъ.

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахана?

-Кvez тарсuna ц1ийи вуч чир хъана?

-Уртах пай авай гафариз гъихътин гафар лугъуда?

XIII. К1вализ к1валах гун.

118-тапшуругъ (44-чин)таблицада ганвай гафаризмана-метлебдин жигъетдай мукъва гафар жагъурна, къвалав гвай столбикда, кхъихъ.

Тарсунин тема: Гафарин маналу паяр тикрарун.

Мурад-метлеб: гафарин маналу паяр тикрарун; гафар түк1уър хъунин жигъетдай веревирд ийидай вердишвилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алааз вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» ктаб.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(*Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.*)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

118-тапшуругъ (44-чин)таблицада ганвай гафариизмана-метлебдин жигъетдай мукъва гафар жагъурна, къвалав гвай столбикда, кхъихъ.

III. Гафарин диктант тухун.

(Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.)

Камал, зигъин, икрагъ.

IV. Михъи кхъинар.

119-тапшуругъ.

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

120-тапшуругъ.

VI. Аялар ц1ийи тарс къат1униз гъазурун.

Фронтальный опрос тухун.

-Аялар, гафунин түк1уър хъуникай квез вуч чида?

-Гафунин дуб квез лугъуда?

-Гафунин эхирди гъихътин везифаяр тамамарзава?

-Гафунин дувул квез лугъуда?

-Суффикс гафунин гъихътин пай я?

-Префикс квез лугъуда?

-Дибдин паярикай кылиниди гъим я?

-Гафарин маналу паяр дувз кхъиникай квез вуч чида?

-Аялар, квез чиз, чун къе тарсuna квел машгъул жеда? (*Чна гафунин маналу паяр тикрарда.*)

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

121-тапшуругъ (45-чин).

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

123-тапшуругъ (46-чин).

Нетижа: **-чи**, **-бан**, **-хъан** суффиксри инсанрин пешеяр къалурда. Месела: түквенчи, маларбан, гъуьрчехъан. **-суз**, **-лу**, **-вал** суффиксри инсанрин къилихар къалурдай гафар арадал гъида. Месела: гъаясуз, акъуллу, хъсанвал.

X. Ц1ийи тарс мягъкемарун.

Ц1ийи тарс мягъкемардай тапшуругъар тамамарун.

1. Гафар түк1уыр хъунин жигъетдай разбор ая.

Дагъ, чекмечи, данарбан, такун.

2. Гъар са предложенидиз скобкойра ганвай гафарикий герек къвездайди хъягъа. Предложенияр кхъихъ.

1) Поезд станциядилай (агакъна, атана, юзана). 2) Вагифа ктаб столдал (эцигна, туна, къерех авуна). 3) Самура рангаралди (кхъизва, к1елзава, шикилар ч1угвазва).

XI. Рефлексия.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: Доскадал ганвай гафариз са дувулдин гафар жагъура. Абур кваз предложенияр түк1уыра.

Дагъ, аял.

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чна къе тарсuna гъихътин тапшуругъар тамамарна?

-Чна тарсuna вуч тикрарна ва мягъкемарна?

-Квел тарсuna гъихътин четинвилер акъалтна?

XIII. К1вализ к1валах гун.

124-тапшуругъ (46-чин) – зулун гъавайрикий са гъвеч1и гъикая кхъихъ.

25-тарс

Тарсунин тема: Ахтармишунин диктант. (**Данарабан**)

Мурад-метлеб: аялрин орфографиядин ва пунктуациядин савадлувал ахтармишун.

Тадаракар: интерактивный доска, диктантирин к1ват1ал.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(*Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.*)

II. Ц1ийи тарс малумарун ва адаптациялар

1. Четин гафарин винел к1валах.

Лит, шаламар.

2. Текст муаллимди к1елун.

Данарабан.

Эхирни Риза данарбанвилиз фена. Амма им четин к1валах тир. Гзаф вахтара рехъ алатна данаяр тата амукъдай, начагъ жедай. Зегъер квай векъ т1ульна дак1вадай.

К1вачел шалам гзаф вахтара жедачир... Маргадикай чуңуъх хъун патал лим авачир...

Гъа ик1 пара гишин, мекъи йисар алатна. Октябрдин социалист революция хъана. Къульд алукъайла данайривай акъвазай Риза, жемятдин вилериз ахкун хъувунач. (А.Фетягъов)

3. Текст муаллимди ат1уз-ат1уз к1елда, аялри кхъида.

4. Текст ц1ийи кылелай к1ел хъувун.

III. Тарсунин нетижаяр къун.

26-тарс

Тарсунин тема: Ч1алан паяр.

Мурад-метлеб: к1елай ч1алан паяр тайинариз чирун.; гафар ч1алан (существительное, прилагательное, глагол) паяриз паюн (классифицировать авун); к1елай ч1алан паярай мисалар гъун.; текстинай к1елай ч1алан паяр

жагъурдай вердишвилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаz вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» учебный пособие.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(*Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.*)

II. Ахтармишунин диктант анализ авун ва гъалат1рин винел к1валах тухун.

III. К1валин к1валах ахтармишун.

124-тапшуругъ (46-чин) – зулун гъавайрикай са гъвеч1и гъикая кхъихъ.

IV. Гафарин диктант тухун.

(Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.)

Чарчар, пакама, къумбар, уьк1уь-цуру.

V. Михъи кхъинар.

Чир тахъун айиб туш, чир тавун айиб я.

VI. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Доскадал ганвай гафарал суалар эцигиз, кхъихъ.*

Билбил, рагъ, диде, чирзава, ширина, ч1ехи.

VII. Аялар ц1ийи тарс къат1униз гъазурун.

-Аялар, куyne кхъей гафари вирида сад хътин суалриз жаваб гузвани?

-А суалар квелай аслу я?

-Кvez гъихътин ч1алан паяр чида?

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рапада? (*Ч1алан паярикай.*)

VIII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

125-тапшуругъ (48-чин).

Нетижа: Ч1ала авай гафар мана-метлебдиз, дегии хууниз ва предложенида тамамарзай везифайриз килигна, жергейриз пай жеда ва абууз ч1алан паяр лугъуда.

IX. Физкультминутка.

X. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

126-тапшуругъ (48-чин).

XI. Ц1ийи тарс мягъемарун.

1. Ц1ийи тарс мягъемардай тапшуругъар тамамарун.

Куъруь сочинение.

Жуъреба-жсууре ч1алан паяр ишлемешна, «Чи класс» темадай са куъруь сочинение кхыхъ.

XII. Рефлексия.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Доскадал ганвай текстиниз къил це. Текстинай существительнияр, прилагательныйр, глаголар къилди-къилди хкудна, кхыхъ.*

Хъана къван, хъанач къван са гъвеч1и шенп1и. Шенп1и тушир гъа, са пси тир биц1и. К1уф яру, тум лацу, элкъвей къацу вилер авай...

Шенп1идин кефияр гъамиша тир къумбар, вични уьмуурдин уьк1уль-цуруудакай тамам бейхабар...

Гъа ик1 физвай иикъар, абурукайни жезвай варцар.

XIII. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахана?

-Кvez тарсuna ц1ийи вуч чир хъана?

-Ч1алан паяр кvez лугъуда?

XIV. К1вализ к1валах гун.

127-тапшуругъ (48-чин) –предложенияр кхыхъ, точкаяр алай чкайрал лазим тир прилагательныйр эхциг.

27-тарс

Тарсунин тема: Существительнийрин мана-метлеб.

Мурад-метлеб: аялар существительнидихъ галаз танишарун; существительнидин мана-метлеб дериндай ачухарун; существительнияр рахунра дувз ишлемишдай алакъунар, вердишилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаz вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» учебный пособие.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(*Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.*)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

127-тапшуругъ (48-чин) –предложенияр кхъихъ, точкаяр алай чкайрал лазим тир прилагательнияр эхциг.

III. Гафарин диктант тухун.

(*Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.*)

Фитне, гъуърчехъан, космонавт, кфил, рабочий, таяр, инсанвал, къуллугъ, цифер, цегв.

IV. Михъи кхъинар.

129-тапшуругъ.

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

128-тапшуругъ тамамарун.

VI. Аялар ц1ийи тарс къат1униз гъазурун.

-Аялар, **вуж?** ва **вуч?** суалриз жаваб гудай гафарин мисалар гъвш.

-**Вуж?** суал чна куын т1варар къалурдай гафарал эцигда?

-**Вуч?** суал чна куын т1варар къалурдай гафарал эцигда?

-Квез чиз, а суалар гъи ч1алан паюониз хас я?

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахада? (*Существительнидикай.*)

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

130-тапшуругъ (51-чин).

Нетижа: *Вүж? ни?* Суалриз жаваб гудай гафари инсанрин, *вуч? кув?* суалриз жаваб гудай гафари замларин т1варар къалурда. *Вүж? ва вуч?* суалриз жаваб гудай гафариз существительният лугъуда.

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

131-тапшуругъ (51-чин) Гафарикай предложенияр туьк1уьра.

X. Ц1ийи тарс мягъкемарун.

1. Ц1ийи тарс мягъкемардай тапшуругъар тамамарун.

132-тапшуругъ (51-чин) Ни вуч гъалзава? .

XI. Рефлексия.

133-тапшуругъ (51-чин)- текстиниз т1вар це.

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахана?

-Квез тарсuna ц1ийи вуч чир хъана?

-Существительният квез лугъуда?

XIII. К1вализ к1валах гун.

Замларин т1варар къалурдай гафар кхъихъ ва абурукай предложенияр туьк1уьра.

28-тарс

Тарсунин тема: Хас т1варап.

Мурад-метлеб: аялар хас существительниятрихъ галаз танишарун; хас существительният кхъинра дуъз ишлемишдай алакъунар, вердишивелер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаз вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» учебный пособие.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

Зат1арин т1варар къалурдай гафар кхъихъ ва абурукай предложенияр туьк1уьра.

III. Гафарин диктант тухун.

(Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.)

Гъейратлу, виждан авай.

IV. Михъи кхъинар.

135-тапшуругъ.

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

134-тапшуругъ тамамарун.

VI. Аялар ц1ийи тарс къат1униз гъазурун.

-Аялар, квел 134-тапшуругъ тамамардайла, са къадар ч1ехи гъарфуналди кхъенвай существительнияр гъалтна. Вучиз абур ч1ехи гъарфунилай кхъенва? Абуру вуч къалурзава?

-Аялар, чун къе тарсuna квекай рахада? (*Ч1ехи гъарфуналди кхъизвай существительнийрикай.*)

-Дуьз я, яни чун къе хас т1варарикай (существительнийрикай) рахада.

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

136-тапшуругъ (54-чин).

Нетижа: *Инсанрин т1варар ва фамилияр, гъайванрин лак1абар, ульквейрин, шагъеррин, хуьрерин, вац1арин, дагъларин, гъульерин т1варар – ибур хас т1варар я. Хас т1варар, садалай гъейри, мад жедач. Хас т1варар предложенида гъинал алаз хъайит1ани, ч1ехи гъарфунилай башиламишна, кхъида.*

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

137-тапшуругъ (54-чин).

X. Ц1ийи тарс мягъемарун.

1. Ц1ийи тарс мягъемардай тапшуругъар тамамарун.

138-тапшуругъ (54-чин).

XI. Рефлексия.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Точкайрин чкадал хас т1варар эңгиз, кхъихь.*

Дагъустанда заз чидай ихътин шегъерар ава: ..., ..., ..., Чи хуърун т1вар ... я. За ... журнал к1елзава. Чи къуншияр ..., ..., ... я.

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

-Аялар, чун къе тарсуна квекай рахана?

-Квез тарсуна ц1ийи вуч чир хъана?

-Хас т1варарик вуч акатда?

-Хас т1варар гъамиша гъик1 кхъида?

XIII. К1вализ к1валах гун.

139-тапшуругъ (54-чин) – хас т1варарин к1аникай ү1арар ч1угу.

29-тарс

Тарсунин тема: Умуми т1варап.

Мурад-метлеб: аялар умуми существительнийрихъ галаз танишарун; умуми существительнияр кхъинра дуъз ишлемишдай алакъунар, вердишвилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаз вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» ктаб.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

139-тапшуругъ (54-чин) – хас т1варарин к1аникай ү1арар ч1угу.

III. Гафарин диктант тухун.

(Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.)

Скульптор, гъалкъа, хенжел.

IV. Михъи кхъинар.

140-тапшуругъ.

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

Муаллимди лугъуз, аялри чпин тетарадра существительнияр кхъида.

Там, Керим, к1вал, џав, Дербент, Айна, Магъачкъала, багъ, сал, ктаб, Али.

VI. Аялар ң1ийи тарс къат1униз гъазурун.

- Аялар, куыне кхъей существительнийрин арада вуч тафават ава?
- Вучиз куыне са существительнияр ч1ехи гъарфунилай кхъена?
- Абуруз гъихътин существительнияр лугъуда?
- Куыне вири гафар ч1ехи гъарфунилай кхъенани?
- Аялар, чун къе тарсuna квекай рахада? (*Гъвеч1и гъарфуналди кхъизвай существительнийрикай.*)
- Дүз я, яни чун къе умуми *т1варарикай* (существительнийрикай) рахада.

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

141-тапшуругъ (55-чин).

Нетижа: *Хас т1варар хкатайла, амуқъзавай существительнийриз умуми т1варар лугъуда. Умуми т1варар (предложенидин эвел кыле авачирла) гъвеч1и гъарфунилай кхъида.*

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

142-тапшуругъ (55-чин).

X. Җ1ийи тарс мягъкемарун.

1. Җ1ийи тарс мягъкемардай тапшуругъар тамамарун.

143-тапшуругъ (55-чин).

XI. Рефлексия.

Яратмишунин диктант.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Предложенийрик метлебдив къадай существительнияр кухтур.*

1) Гатфариз дагълара ... ү1рада. 2) ... цив аң1уда. 3) ... къацу жеда. 4) ... арандай куьч жеда. 5) Салара ..., ..., ... үада. 6) Март, апрель, май гатфарин ... я.

-Аялар, куыне кухтур существительнияр гъихътинбур я? (Умуми.)

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

- Аялар, чун къе тарсuna квекай рахана?
- Квез тарсuna ц1ийи вуч чир хъана?
- Умуми т1варарик вуч акатда?
- Умуми т1варар гъик1 кхъида?
- Умуми т1варар гъамиша гъвеч1и гъарфунилай кхъидани? (*Ваъ, предложенидин эвел кыле абур ч1ехи гъарфунилай кхъида.*)

XIII. К1вализ к1валах гун.

144-тапшуругъ (56-чин) – умуми т1варарин к1аникай са ү1ар, хас существительнийрин к1аникай къве ү1ар ч1угу.

30-тарс

Тарсунин тема: Ч1ал гегъеншарун. Текстинин винел к1валах тухун.

Мурад-метлеб: текстинихъ галаз к1валахун: текстинин тема, кылини мана ва жуъре тайинарун, пландихъ галаз къадайвал текстинин паяр чара авун, четин гафар кхъин, текст рик1ел аламукъдайвал кхъин; текстинин кылини фикир тайинариз чирун патал авай алакъунар, вердишивер ахтармишун.

Тадаракар: интерактивный доска, изложенийрин к1ват1ал.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.)

II. Ц1ийи тарс малумарун ва адан винел тухудай к1валах.

1. Аялрин фикир доскадал кхъенвай текстинал желб авун.

Асвара ирид лагъай классда к1елзавай. Ам багъларин мягъледин аялрикай виридалайни ч1ехида я. И гада къуватту хъунилай гъейри, вик1егъдини я. Рик1, гъил ачух, жумарт Асваран хесетар мягъледин аялриз хуши я. Гъавиляй абур чтин гъахъ гвай, камаллу Лукъманан кыилел к1ват1 хъанва. Асвар халис юлдаш хъунлай гъейри, гъахъ гвай, намуслу аялрин терефдарни я. Вич вине къун тавуна, ажузди, гъвеч1иди айрутмии тавуна, виридаз са виляй килигуни, виридаз сад хъиз гъуърмет авуни, дамах гвачирвили Асвараз гзаф дустар къазанмишнава.

(Тема: Халис юлдаш.)

2. Четин гафарин гъавурда тун.

Айрутмиши тавуна – чара тахъана, къакъат тавуна; жумарт- жуваз авай замI, гъайиф татана, масадаз, герек тирдаз гуз алакъдай кас; виридаз са виляй килигун(мягъкем ибара).

3. Тапшуругъдин гъавурда тун. (Текст кхын. Текстиниз кыил гун, кыилин фикир тайинарун, план туыкIурун.)

План

1. Асваран вик1егъвал ва жумартвал.
2. Асваран къилихар.
3. Намуслу аялрин терефдардин дустар.
3. Жува-жуваз к1валахун.

III. Тарсунин нетижаяр къун.

31-тарс

Тарсунин тема: Существительнияр къадарриз дегиш хъун.

Мурад-метлеб: существительнийриз къадарриз дегиш хъун хас тирди къалурун; существительныйяр къадарриз дегиш авунин алакъунар, вердишвилер кутун ва гегъеншарун; ч1алал рик1 алаz вердишарун.

Тадаракар: интерактивный доска, 3-классдин «Лезги ч1ал» учебный пособие.

Тарсунин финиф

I. Тарс тешкилун.

(*Тарс тухун патал аялрихъ авай гъазурвал ахтармишун.*)

II. К1валин к1валах ахтармишун.

144-тапшуругъ (56-чин) – умуми т1варарин к1аникай са ү1ар, хас существительнийрин к1аникай къве ү1ар ч1угу.

III. Гафарин диктант тухун.

(Четин гафарин мана муаллимди ачухарда.)

Гъасилун, майишат, т1вар-ван, сувъбет, вакъиаяр.

IV. Михъи кхъинар.

V. Чирвилерин важиблувал (актуализация).

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Доскадал ганвай существительният кхъихъ. Абурун арада вуч тафават аватла, лагъ.*

Диде-дидеяр, кал-калер, дагъ-дагълар, вац1-вац1ар, там-тамар, стхастхаяр.

VI. Аялар ц1ийи тарс къат1униз гъазурун.

145-тапшуругъ тамамарун. (Муаллимди ктабда ганвай шикилрин винел к1валах тухуда.)

-Аялар, чун къе тарсuna существительнидин къадардикай рахада.

VII. Тарсунин темадай к1валах.

Ктабдай к1валах.

146-тапшуругъ (57-чин).

Нетижа: *Существительният къве къадар ава: теквилин ва гзафвилин. Анжах са зам1уникай рахадайла, существительният теквилин къадарда ишлемиида. Къвед ва къведалай гзаф зам1арикий рахадайлa, существительният гзафвилин къадарда ишлемиида.*

VIII. Физкультминутка.

IX. Тарсунин темадай к1валах давамарун.

147-тапшуругъ (58-чин).

X. Ц1ийи тарс мягъкемарун.

1. Ц1ийи тарс мягъкемардай тапшуругъар тамамарун.

148-тапшуругъ (58-чин).

XI. Рефлексия.

Аялрин фикир доскадал ганвай тапшуругъдал желб ийида.

Тапшуругъ: *Теквилин къадарда авай существительният гзафвилин къадарда эцигиз, кхъихъ.*

Хуър, стулар, къазар, к1ерец, т1уб, гъилер, сел, мел, сят, некъияр, цууквер, к1вач, вах.

XII. Тарсунин нетижаяр къун.

- Аялар, чун къе тарсuna квекай ракхана?
- Квез тарсuna ц1ийи вуч чир хъана?
- Существительнияр гзафвилин къадарда гъи ч1авуз ишлемишда?

XIII. К1вализ к1валах гун.

149-тапшуруугъ (58-чин).